

Nr 23.*Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag till vissa ändringar i bankoreglementet.*

Med skrivelse den 1 februari 1951 underställde *fullmäktige i riksbanken* för bankoutskottets prövning ett förslag till viss omorganisation av ledningen av riksbankens löpande verksamhet. Förslaget, som utarbetats av en kommitté inom riksbanken och godkänts av fullmäktige, innebar huvudsakligen att riksbankens sektionsindelning skulle slopas samt att fullmäktige skulle äga delegera åt direktionen att tillsätta vissa extra ordinarie tjänster. Ansvaret för den löpande ledningen av riksbankens olika verksamhetsgrenar skulle närmast under riksbankschefen fördelas mellan vice riksbankschefen och bankdirektörerna genom av fullmäktige fastställd instruktion. Genomförandet av omorganisationen skulle enligt förslaget föranleda vissa, närmast formella ändringar i bankoreglementet.

Vid sammanträde den 1 mars 1951 uttalade utskottet, att utskottet för sin del icke hade något att erinra mot den av fullmäktige beslutade omorganisationen av ledningen av riksbankens löpande verksamhet.

Härefter ha fullmäktige i skrivelse den 29 mars 1951 hemställt, att utskottet ville föreslå riksdagen godkänna ändringar i bankoreglementet enligt ett skrivelsen bilagt förslag, härvid fogat som *Bilaga A*.

I sin sistnämnda skrivelse anföra fullmäktige bland annat följande:

Genomförandet av omorganisationen av ledningen av riksbankens löpande verksamhet bör föranleda vissa ändringar i § 16 mom. 3, § 17 mom. 1 och 2, § 18 mom. 1 samt § 34 bankoreglementet.

I detta sammanhang torde vissa andra formella jämkningar böra vidtagas i bankoreglementet. Sålunda bör § 7 mom. 3 ändras så att därav framgår att riksbanken må utlämna lån jämväl enligt kungörelsen den 30 april 1948 (nr 210) angående statlig kreditgaranti för lån åt den som genomgått polisskola samt enligt kungörelsen den 16 juni 1950 (nr 469) angående studielån med statlig kreditgaranti. Med hänsyn till att handelsgymnasierna numera äro ställda under överinseende av överstyrelsen för yrkesutbildning bör därjämte § 30 mom. 1 punkten b) ändras. Hänvisningarna i § 40 mom. 2 och 3 till 29 §, III, respektive 26 § 2 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk, vilka hänvisningar avsågo 1947 års avlöningsreglemente, böra ändras att avse motsvarande stadganden — 28 § III, respektive 25 § 2 mom. — i gällande avlöningsreglemente.

Utskottet. Den i det föregående omnämnda omorganisationen av ledningen av riksbankens löpande verksamhet, varemot utskottet intet haft att erinra, redovisas i härvid såsom *Bilaga B* fogade promemoria, som utarbetats av den av fullmäktige för omorganisationen tillsatta kommittén. Med anledning av den i promemorian föreslagna benämningen »direktions-suppleant» för hittillsvarande ställföreträdande sektionschef vill utskottet erinra om att *delegerade för riksdagens verk* i annat sammanhang föreslagit den språkligt riktigare benämningen »suppleant för direktionsledamot», vilket förslag godkänts av utskottet (jfr utlåtande nr 19).

Beträffande fullmäktiges förslag till de ändringar i bankoreglementet, som föranledas av omorganisationen, har utskottet icke funnit anledning till erinran mot desamma. Icke heller de av fullmäktige i detta sammanhang föreslagna övriga formella jämkningar i bankoreglementet föranleda erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande hemställan må godkänna i *Bilaga A* intagna förslag till ändringar i bankoreglementet.

Stockholm den 17 maj 1951.

På bankoutskottets vägnar:

F. SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Näsgård, Mogård, De Geer, Boo och Wehtje;

från andra kammaren: herrar Severin, Fröderberg, Schmidt, Johanson i Kalmar, Hallberg och Hansson i Önnarp.

Förslag

till

ändring i vissa delar av bankoreglementet.

Nuvarande lydelse:

§ 7.

Mom. 3. Lån med statlig kreditgaranti må utlämnas åt den, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, enligt vad därom särskilt stadgas.

§ 16.

Mom. 3. Därest vid förfall för riksbankschefen vice riksbankschefen är förhindrad att träda i hans ställe, äga fullmäktige förordna annan av riksdagen vald fullmäktig eller sektionschef att uppehålla befattningen såsom riksbankschef. Till här — — — fullmäktige bestämma.

§ 17.

Mom. 1. Fullmäktige äga — — — i övrigt.

Direktionen skall bestå av riksbankschefen, vice riksbankschefen, deputeraden, en annan av de av riksdagen valda fullmäktige (jourhavande fullmäktig) samt den sektionschef, till vars verksamhetsområde det ärende hör, som föreligger till bedömande, fullmäktige obetaget föreskriva, att vid behandlingen av visst ärende eller viss grupp av ärenden samtliga sektionschefer skola delta.

Föreslagen lydelse:

§ 7.

Mom. 3. Lån med statlig kreditgaranti må utlämnas enligt vad därom särskilt stadgas.

§ 16.

Mom. 3. Därest vid förfall för riksbankschefen vice riksbankschefen är förhindrad att träda i hans ställe, äga fullmäktige förordna av riksdagen vald fullmäktig eller bankdirektör att uppehålla befattningen såsom riksbankschef. Till här — — — fullmäktige bestämma.

Direktionen skall bestå av riksbankschefen, vice riksbankschefen, deputeraden, en annan av de av riksdagen valda fullmäktige (jourhavande fullmäktig) samt den bankdirektör, till vars verksamhetsområde det ärende hör, som föreligger till bedömande, fullmäktige obetaget föreskriva, att vid behandlingen av visst ärende eller viss grupp av ärenden även annan bankdirektör skall delta.

Fullmäktiges andra — — — av fullmäktige.

Riksbankschefen, eller — — — av ordföranden.

Vid direktionssammanträde — — — det yrkar.

Lån från — — — av fullmäktige.

Nuvarande lydelse:

Mom. 2. Fullmäktige äga uppdraga åt en styrelse (industristyrelsen), bestående av en fullmäktig, ordförande, en *sektionschef* samt en utom riksbanken utsedd industri-sakkunnig ledamot, att i enlighet med instruktion, som av fullmäktige fastställes, i stället för direktionen handlägga ärenden, som angå sedeltryckeriet och pappersbruket, samt utöva tillsyn över verksamheten därstädes. För envar — — — vara fullmäktig.

Ledamot av — — — till fullmäktige.

Ärenden, som — — — därtill utser.

Till industristyrelsens — — — allmänna resereglementet.

Fullmäktige äga — — — i riksbanken.

§ 18.

Mom. 1. För behandling — — — beslutet ense.

Framställas under — — — härom framställes.

Vid fullmäktiges sammanträden böra vice riksbankschefen och övriga *sektionschefer* närvara. I ärende, vari *sektionschef* är föredragande, är han skyldig att låta till protokollet anteckna sin mening, när denna icke överensstämmer med fullmäktiges beslut.

Expeditioner — — — fullmäktiges sammankomst.

§ 30.

Mom. 1. För erhållande — — — kompetensvillkor, nämligen

1:o) beträffande tjänst i någon av lönegraderna Ca 20—37

a) studentexamen eller

b) avgångsexamen från statsunderstött eller under *skolöverstyrelsens inseende* ställt handelsgymna-

Föreslagen lydelse:

Mom. 2. Fullmäktige äga uppdraga åt en styrelse (industristyrelsen), bestående av en fullmäktig, ordförande, en *bankdirektör* samt en utom riksbanken utsedd industri-sakkunnig ledamot, att i enlighet med instruktion, som av fullmäktige fastställes, i stället för direktionen handlägga ärenden, som angå sedeltryckeriet och pappersbruket, samt utöva tillsyn över verksamheten därstädes. För envar — — — vara fullmäktig.

Vid fullmäktiges sammanträden böra vice riksbankschefen och övriga *direktionsledamöter* närvara. I ärende, vari *direktionsledamot* är föredragande, är han skyldig att låta till protokollet anteckna sin mening, när denna icke överensstämmer med fullmäktiges beslut.

§ 30.

Mom. 1. För erhållande — — — kompetensvillkor, nämligen

1:o) beträffande tjänst i någon av lönegraderna Ca 20—37

a) studentexamen eller

b) avgångsexamen från statsunderstött eller under *inseende av överstyrelsen för yrkesutbildning*

Nuvarande lydelse:

sium eller motsvarande bildningsanstalt; dock att — — — må begagnas;

2:o) beträffande tjänst — — — s. k. normalskolekompetens;

3:o) beträffande vaktmästartjänst — — — erforderliga kunskaper.

§ 34.

Extra ordinarie tjänstemän antagas av fullmäktige. Andra icke ordinarie tjänstemän anställas av direktionen.

§ 40.

Mom. 2. Därest tjänsteman — — — så framt ej jämlikt 29 §, III. avlöningsreglementet för riksdagens verk finnes skäligt låta honom uppbära någon del därav.

Mom. 3. Skulle tjänsteman — — — därvid bestämmelserna i 26 § 2 mom. avlöningsreglementet skola äga tillämpning, eller ock skilja tjänstemannen från tjänsten.

Föreslagen lydelse:

ställt handelsgymnasium eller motsvarande bildningsanstalt; dock att — — — må begagnas;

2:o) beträffande tjänst — — — s. k. normalskolekompetens;

3:o) beträffande vaktmästartjänst — — — erforderliga kunskaper.

§ 34.

Extra ordinarie tjänstemän antagas av fullmäktige eller, efter fullmäktiges bemyndigande, av direktionen. Andra icke ordinarie tjänstemän anställas av direktionen.

§ 40.

Mom. 2. Därest tjänsteman — — — så framt ej jämlikt 28 § III. avlöningsreglementet för riksdagens verk finnes skäligt låta honom uppbära någon del därav.

Mom. 3. Skulle tjänsteman — — — därvid bestämmelserna i 25 § 2 mom. avlöningsreglementet skola äga tillämpning, eller ock skilja tjänstemannen från tjänsten.

Promemoria

angående riksbankens löpande ledning.

Med uttrycket »riksbankens löpande ledning» åsyftas i denna promemoria med nuvarande organisation direktionen samt de fem högsta tjänstemännen, nämligen riksbankschefen, vice riksbankschefen och de tre sektionsscheferna.

Organisationen före 1944.

Först genom beslut av 1933 års riksdag tillskapades en särskild direktion. Under åren närmast dessförinnan hade den löpande förvaltningen omhänderhafts av tre deputerade, en förste och två andre, vilka fullmäktige enligt då gällande bankreglemente hade att utse inom sig. Förste deputeraden innehade de facto ställningen som chef för riksbanken. Av de båda andre deputerade fungerade den ene som chef för huvudkontoret och den andre som chef för avdelningskontoren.

Genom beslut av 1933 års riksdag vidtogos vissa betydelsefulla ändringar i riksbankens ledning. Förutom att förste deputeradens faktiska ställning som chef för riksbanken även formellt fastslogs genom grundlagsändring, inrättades befattningen som vice riksbankschef. I nu nämnda avseenden grundades ändringarna på ett förslag av konstitutionsutskottet till 1932 års riksdag (se utskottets utlåtande nr 34). Såsom motivering för förslaget anförde utskottet, att riksbankens verksamhet utvecklats sig därhän, att förste deputeraden faktiskt, ehuru ej formellt, intog ställningen av riksbankens chef. I denna egenskap måste han ofta befinna sig på utländska resor i följd av bankens vidsträckta utländska förbindelser och kunde även av oförutsedda mellankommande händelser bli hindrad att i full utsträckning handlägga löpande uppgifter inom riksbanken. Med hänsyn härtill borde inom riksbanksledningen jämte riksbankschefen finnas en med bankens hela skötsel förtrogen och banktekniskt högt utbildad fackman, som ägde förutsättning såväl att kunna lämna riksbankens chef fortlöpande sakkunnigt bistånd vid förekommande olika frågors handläggning som att helt eller delvis kunna ersätta honom, då hinder mötte för honom att själv utöva befattningen som förste deputerad.

Såsom ovan anmärkts infördes ävenledes genom beslut av 1933 års riksdag en särskild direktion, bestående av riksbankschefen, vice riksbankschefen samt de två andre deputerade. Fullmäktige ägde uppdraga åt direktionen, »att i överensstämmelse med bankreglementet och den instruktion, som av fullmäktige fastställs, samt i övrigt efter av fullmäktige bestämd fördelning av göromålen mellan direktionens ledamöter föredraga ärenden inför fullmäktige, tillse utförandet av fullmäktiges beslut, utöva tillsyn över göromålen inom banken, verkställa köp och försäljning av utländska växlar med vad därtill hörer, pröva utlåningsärenden, som ej kunna uppskjutas till handläggning av den i § 38 mom. 2 omförmälda delegationen, samt handhava den löpande förvaltningen i övrigt». Såsom framgår av den nu citerade bestämmelsen skapades samtidigt en lånedlegation, åt vilken fullmäktige ägde uppdraga att enligt av fullmäktige fastställd instruktion verkställa prövning av utlåningsärenden, som tidigare helt pro-

vats direkt av fullmäktige. Delegationen skulle bestå av antingen minst fyra fullmäktige eller minst tre fullmäktige jämte vice riksbankschefen, där denne ej vore fullmäktig.

Den sammansättning, som riksbankens löpande ledning erhöll genom 1933 års riksdagsbeslut, ägde bestånd till den 1 januari 1944, då i huvudsak nu gällande bestämmelser trädde i kraft.

Det må anmärkas, att fullmäktige vid olika tillfällen (se bankoutskottets utlåtanden nr 18/1933 och 60/1939) föreslagit, att de båda andre deputerade jämväl skulle få utses utom fullmäktiges egen krets. Såsom motiv härför anförde fullmäktige bland annat, att en bestämmelse, som hindrade fullmäktige att utse andra än fullmäktigeledamöter, kunde leda till att för befattningarna icke kunde väljas de personer, som enligt fullmäktiges egen åsikt vore bäst skickade att uppehålla desamma. Möjligheten att tillgodose kravet på teknisk och ekonomisk sakkunskap inom ledningen för riksbankens löpande förvaltning skulle bliva större, om fullmäktige erhöile fria händer att välja även utomstående personer till andre deputerade. Förslagen föranledde emellertid ingen åtgärd. Bankoutskottet anförde för sin del bland annat (utlåtandet nr 60/1939), att vid valet av fullmäktige plägade iakttagas, att bland fullmäktige invaldes personer, som vore kvalificerade för uppdragen såsom andre deputerade. Med tanke härför hade enligt praxis — efter samråd med riksbankschefen — en av riksbankens tjänstemän utsetts till fullmäktig, varjämte likaledes en tjänsteman i banken plägat utses till förste suppleant för fullmäktige för att vid behov kunna förordnas till vikarie för andre deputerad. Det vore vidare enligt utskottet klart, att riksdagens direkta inflytande över riksbankens ledning skulle försvagas, därest till andre deputerade skulle utses personer utom fullmäktiges krets.

Nu gällande organisation.

Beträffande bakgrunden till nu gällande bestämmelser må till en början följande anmärkas.

Efter därom erhållet uppdrag överlämnade dåvarande vice riksbankschefen Ferdinand Wallberg i juni 1942 till fullmäktige ett förslag till omorganisation av riksbanken. I detta förslag förordade utredningsmannen beträffande direktionen, att andre deputeradebefattningarna skulle avskaffas och ersättas av två sektionschefer, benämnda bankdirektörer och utsedda av fullmäktige utom fullmäktiges krets. Tillsammans med riksbankschefen skulle dessa sektionschefer jämte en tredje sektionschef, vice riksbankschefen, bilda bankens direktion. Suppleanter för sektionscheferna skulle vara de ställföreträdande sektionscheferna (tre av avdelningscheferna). Enligt utredningsmannens förslag skulle vid sidan av direktionen tillsättas ett arbetsutskott inom fullmäktige, vilket skulle bestå av fullmäktiges ordförande och vice ordförande samt riksbankschefen. Slutligen föreslog utredningsmannen, att låne delegationen skulle bibehållas och bestå av en fullmäktig samt chefen för banksektionen och ytterligare minst en direktionsledamot.

Fullmäktige, som i skrivelse till bankoutskottet den 31 mars 1943 på grundval av utredningsmannens utredning framlade vissa riktlinjer och förslag beträffande riksbankens inre organisation, anslöto sig till utredningsmannens uppfattning, att andre deputerade skulle avskaffas och ersättas av två utom fullmäktiges krets utsedda sektionschefer men ansågo.

att fullmäktiges representation i direktionen borde förstärkas i förhållande till vad utredningsmannen föreslagit. Enligt fullmäktiges mening borde direktionens beslutanderätt lämpligen utövas av riksbankschefen — vid förfall för honom vice riksbankschefen — en annan av fullmäktiges riksdagsvalda ledamöter samt den sektionschef, till vars verksamhetsområde det ärende hörde, som föreläge till bedömande. För att bereda fullmäktiges samtliga andra riksdagsvalda ledamöter än riksbankschefen tillfälle att följa direktionens arbete och hålla nära kontakt med bankens inre verksamhet borde de alternera och tilldelas »jour» var femte vecka. Under samma vecka skulle vederbörande fullmäktige tjänstgöra i länedelegationen. Fullmäktige uttalade vidare, att genom vad sålunda föreslagits beträffande direktionen finge det i utredningen framlagda förslaget om inrättande av ett särskilt arbetsutskott anses hava förfallit.

Vid ärendets slutliga behandling i bankoutskottet uttalade utskottet, att utskottet för sin del icke vore berett att tillstyrka förslaget om andre-deputeradesinstitutionens avskaffande under annan förutsättning än att fullmäktiges och därmed riksdagens inflytande inom direktionen icke därigenom minskades. Utskottet intog sålunda samma ståndpunkt i denna fråga som år 1939, då utskottet såsom ovan framhållits avvisade ett förslag om att fullmäktige skulle få utse andre deputerade utom sin krets. Med hänsyn bland annat härtill förordade utskottet, att i direktionen — i stället för de två dittillsvarande andre deputerade — insattes dels den av fullmäktige föreslagne jourhavande ledamoten och dels ytterligare en fullmäktig, som lämpligen borde benämnas deputerad och erhålla en mera fast placering i direktionen. Under ärendets förberedande handläggning inom utskottet hade jämväl uttalats önskvärdheten av att vice riksbankschefen, i likhet med vad som för det dåvarande vore fallet, inginge såsom ordinarie ledamot av direktionen. I sistnämnda hänseende hade fullmäktige förklarat sig icke hava något att erinra.

Bankoutskottet föreslog slutligen, att länedelegationen skulle avskaffas som en följd av den förstärkta fullmäktigerepresentation, som direktionen skulle erhålla enligt utskottets förslag.

På grund av utskottets förslag, som bifölls av riksdagen, fick direktionen den sammansättning, som fortfarande gäller, och består sålunda av riksbankschefen, vice riksbankschefen, deputeraden, jourhavande fullmäktig samt vederbörande sektionschef. För direktionens beslutförhet gäller, att förutom deputeraden eller den jourhavande fullmäktigen två andra ledamöter äro närvarande.

I detta sammanhang må erinras om att genom beslut av 1948 års riksdag efter framställning av fullmäktige i skrivelse den 11 november nämnda år till bankoutskottet (utskottets utlåtande nr 55) vice riksbankschefen befriades från skyldigheten att utöva chefskap över en av de tre sektionerna och att ytterligare en tjänst som bankdirektör inrättades för att övertaga detta chefskap. Antalet bankdirektörstjänster utökades därigenom från två till tre. I sin berörda framställning framhöllo fullmäktige, att frågan huruvida vice riksbankschefen skulle, när han icke fungerade som riksbankschef, uppehålla en av sektionschefsbefattningarna, diskuterades i samband med omorganisationen. Förslaget härom hade ursprungligen framlagts av utredningsmannen och biträtts av fullmäktige. Inom bankoutskottet hade man emellertid till en början varit tveksam om lämpligheten av en dylik anordning, men sedan fullmäktige i sitt slutliga förslag hösten 1943 vid-

hållit sin uppfattning, hade utskottet anslutit sig till densamma. I sin nyssnämnda framställning framhöllo fullmäktige vidare, att — sedan omorganisationen beslutades — riksbankens arbetsuppgifter undergått en betydande stegring, icke endast kvantitativt. Detta hade medfört en ständigt ökad arbetsbelastning, som beträffande sektionscheferna särskilt drabbat vice riksbankschefen. Dåvarande vice riksbankschefen uppehölle vid sidan av sin tjänst i riksbanken utan särskilt arvode befattningen som chef för valutakontoret. Han vore vidare riksbankens representant i statens handelskommission. På grund härav och med hänsyn till andra i framställningen omförmälda omständigheter hade vice riksbankschefen mestadels varit förhindrad att utöva chefskapet över sin sektion, vilket i stället de facto uppehållits av hans ställföreträdande sektionschef.

Industristyrelsen.

För att fullständiga bilden av riksbankens löpande ledning torde böra omnämnas, att i samband med den omorganisation, varom 1943 års riksdag enligt vad ovan framhållits fattade beslut, en särskild styrelse — industristyrelsen — inrättades med uppgift att i stället för direktionen handlägga ärenden, som angå sedeltryckeriet och pappersbruket, samt utöva tillsyn över verksamheten därstädes. Tidigare hade — bortsett från fullmäktige — icke funnits någon gemensam styrelse för riksbankens industrier. Övervakningen hade handhåfts å fullmäktiges vägnar av två inspektörer, den ene för tryckeriet och den andre för bruket. Inspektörerna hade — ehuru så icke var nödvändigt — regelmässigt utsetts inom fullmäktige.

Den i anslutning till omorganisationen inrättade industristyrelsen består av en fullmäktig, ordförande, en sektionschef samt en utom riksbanken utsedd industrisakkunnig ledamot. Till ordförande har regelmässigt utsetts deputeraden. Den i styrelsen ingående sektionschefen är chefen för sektion III. Som föredragande i industristyrelsen fungera respektive industriers direktörer.

Chefstjänstemännens arbetsuppgifter. Sektionsindelningen.

I detta sammanhang torde anledning saknas att närmare ingå på de arbetsuppgifter, som åvila *riksbankschefen*. I egenskap av riksbankens högste ansvarige chefstjänsteman åligger det honom att leda bankens hela verksamhet.

Vice riksbankschefen, vilken det såsom ovan påpekats efter omorganisationen och fram till 1948 års riksdagsbeslut ålåg att, när han ej fungerade som riksbankschef, uppehålla en av sektionschefsbefattningarna, har enligt sakens natur som främsta uppgift att fungera som riksbankschefens ställföreträdare. I denna egenskap har han att följa bankens hela verksamhet, att fortlöpande biträda riksbankschefen, att handlägga vissa ärenden samt att övertaga chefskapet över banken, då riksbankschefen själv är förhindrad att utöva sin befattning. Att vice riksbankschefen därjämte måst påläggas vissa andra riksbanksverksamheten närstående arbetsuppgifter framgår av ovanstående.

De tre *bankdirektörerna* åligger att utöva chefskapet, envar över sin sektion, samt att fungera som föredragande i direktionen och fullmäktige i ärenden, som falla inom respektive sektioner, i den mån riksbankschefen eller vice riksbankschefen icke övertagit föredragningen. I fråga om ären-

denas fördelning på de olika sektionerna kan — ehuru gränsdragningen icke är helt konsekvent genomförd — i stort sett sägas, att sektion I omfattar allmänna bankärenden, sektion II centralbanksärenden samt sektion III administrativa och interna ärenden.

*Synpunkter på den nuvarande sektionsindelningen och
arbetsfördelningen.*

Uppdelningen av verksamheten inom riksbanken på tre sektioner är ett uttryck för tanken att i möjligaste mån sammanföra likartade ärenden inom organisatoriska enheter. Det är också tydligt, att en klar avgränsning av de olika arbetsuppgifterna och därmed även av ansvarsfördelningen medför påtagliga fördelar. Den nuvarande sektionsindelningen kan emellertid, som ovan antytts, knappast anses innebära en konsekvent genomförd gränsdragning. Sektion I, som närmast är avsedd att omfatta allmänna bankärenden, inrymmer sålunda även i viss utsträckning centralbanksärenden, som enligt grundtanken i omorganisationen skulle hänföras till sektion II. Obligationsärendena, vilka äro av klart centralbanksmässig natur, handläggas sålunda å en särskild fondexpedition inom kontorscentralen, som organisatoriskt är inordnad under sektion I. Som ytterligare exempel må anmärkas, att allmänna kreditmarknadsärenden handläggas ävenledes inom sektion I, ehuru ärenden av detta slag givetvis äro av centralbanksmässig natur. Å andra sidan handläggas inom sektion II även ärenden, som med hänsyn till sin art närmast skulle vara att hänföra till sektion I. Så är i stor utsträckning fallet med ärenden å de till utrikesavdelningen hörande utrikes- och remboursexpeditionerna, ehuru arbetsuppgifterna där närmast äro att hänföra under rubriken allmänna bankärenden. Slutligen må framhållas, att ärenden, som handläggas inom sektion III — alltså administrativa och interna ärenden — ofta äro av sådan natur, att de även beröra de övriga sektionerna, främst sektion I. Även om en något klarare gränsdragning mellan exempelvis å ena sidan centralbanksärenden och å andra sidan allmänna bankärenden skulle kunna astadkommas genom vissa jämkningar i den nuvarande sektionsindelningen, synes en systematisk och skarp vertikal avgränsning icke vara möjlig att utan olägenheter genomföra från botten och upp till topporganisationen. I viss utsträckning är nämligen gränsen mellan de olika kategorierna flytande. Vidare måste i åtskilliga fall centralbanksärenden eller administrativa ärenden av praktiska och organisatoriska skäl sammankopplas med arbetsuppgifter, som höra hemma under den allmänna banksektionen, och vice versa. Sålunda torde exempelvis betalningsmedelsförsörjningen, som är en primär centralbanksuppgift, icke gärna kunna avskiljas från de kassagöromål, som sammanhånga med den allmänna bankverksamheten. Lika litet synes det kunna komma i fråga att förlägga handläggningen av obligationsärenden, allmänna kreditmarknadsfrågor och bankens allmänna låneverksamhet till olika sektioner, eftersom arbetet med dessa olika slag av ärenden i betydande utsträckning bibringar vederbörande tjänstemän inblick i och erfarenhet av olika förhållanden, som äro av vikt vid handläggningen och bedömningen av samtliga dessa ärenden.

Såsom framgår av ovanstående synas vissa erinringar kunna göras mot en organisatorisk uppdelning av banken på olika sektioner. Redan av denna anledning synas skäl föreligga att i detta sammanhang ompröva frågan, huruvida sektionsindelningen bör bibehållas. Även andra synpunkter tala i

sådan riktning. Den fasta uppdelningen på sektioner binder respektive sektionsschefers arbetsuppgifter vid en viss sektion på ett sätt, som kan försvåra genomförandet av en under hänsynstagande till olika omständigheter lämpligt avvägd arbetsfördelning mellan dessa tjänstemän. Påtagliga fördelar skulle otvivelaktigt vinnas, om möjligheter kunde skapas till en smidigare anpassning i detta avseende. Tyngdpunkten i arbetsbelastningen kan — såväl kvantitativt som kvalitativt — av olika orsaker från tid till annan förskjutas från ett arbetsområde till ett annat. Ifrågavarande tjänstemäns personliga kvalifikationer och allmänna inriktning kunna givetvis även giva anledning till en arbetsfördelning, som avviker från en på förhand uppgjord sektionsindelning. Därtill kommer, att det av skäl, som nedan beröras, kan vara lämpligt att tilldela vice riksbankschefen vissa centralare arbetsuppgifter utan att samtidigt behöva betunga honom med chefskapet över en sektion.

Förslag till ändrade principer för arbetsfördelningen mellan de högsta chefstjänstemännen.

De synpunkter, som utvecklats i närmast föregående avsnitt, synas föranleda till slutsatsen, att principerna för arbetsfördelningen mellan de ledande tjänstemännen böra sökas efter någon annan linje än sektionsindelningen. I syfte att ernå den smidigare anpassning i fördelningen av arbetsuppgifterna, som enligt vad ovan framhållits framstår som önskvärd, synes det ligga nära till hands att låta det ankomma på fullmäktige att i särskild instruktion reglera de ledande tjänstemännens åligganden. Man skulle därigenom erhålla en form för avvägningen, som möjliggör en arbetsfördelning med beaktande av sådana omständigheter, som enligt vad tidigare framhållits böra vara vägledande, och som även innebär möjligheter att utan omgång vidtaga de jämkningar och ändringar, som förhållandena kunna föranleda.

I enlighet med dessa principer och med utgångspunkt från det aktuella läget synes en arbetsfördelning mellan chefstjänstemännen lämpligen böra i stort sett ske efter följande riktlinjer.

1) Beträffande *riksbankschefen* torde någon närmare precisering av arbetsuppgifterna icke vara erforderlig. Hans arbetsuppgifter omspanna självfallet bankens hela verksamhetsfält.

2) I fråga om de närmare uppgifter, som böra åvila *vice riksbankschefen* har, såsom framgår av den tidigare framställningen, viss tvekan gjort sig gällande. Hans uppgift som riksbankschefens ställföreträdare och närmaste man förutsätter enligt sakens natur, att han fortlöpande följer och håller sig väl förtrogen med bankens hela skötsel. Frågan huruvida han därutöver bör åläggas några närmare preciserade arbetsuppgifter har i viss mån varit föremål för delade meningar. Vid diskussionerna i samband med omorganisationens genomförande gavs å ena sidan uttryck för den uppfattningen, att vice riksbankschefen, när han ej fungerade som riksbankschef, borde uppehålla en av de tre sektionsscheffbefattningarna. Enligt denna mening komme han därigenom att intaga en starkare ställning inom banken än om hans huvudsakliga uppgift bleve att biträda vid beredning av ärenden, som åvilade riksbankschefen. Å andra sidan befarade man, att befattningen som vice riksbankschef genom en dylik anordning skulle förlora en del av den centrala ställning i riksbankens förvaltning, som riksdagen avsett att den skulle intaga. Man menade vidare, att hans skyldighet att

uppehålla en av sektionschefsbefattningarna skulle medföra svårigheter för honom att följa och biträda vid beredningen av de ärenden, som handlades av riksbankschefen.

Såsom framgår av vad som tidigare anförts har man numera praktisk erfarenhet av de olika alternativ, som diskuterats beträffande vice riksbankschefens funktioner. Det har därvid visat sig, att goda skäl förelegat för de olika meningsriktningar, som gjort sig gällande. Å ena sidan medförde skyldigheten för vice riksbankschefen att uppehålla en sektionschefsbefattning vid sidan av de övriga arbetsuppgifterna en alltför betungande arbetsbörda, som minskade hans möjligheter att ägna uppmärksamhet åt och följa bankens verksamhet i dess helhet samt uppehålla de kontakter utåt, som äro erforderliga. Å andra sidan har de båda sista årens erfarenhet givit vid handen, att en anordning, som medför att vice riksbankschefen helt friställes från den direkta handläggningen av löpande arbetsuppgifter, icke heller innebär en god lösning. Helt naturligt ha vissa svårigheter uppstått för honom att ernå en mera direkt kontakt med verksamheten. Man torde därför söka finna en modifierad form för vice riksbankschefens arbetsfunktioner. Lämpligast synes vara att tilldela honom den direkta ledningen av vissa viktigare centrala arbetsuppgifter, avvägda på sådant sätt, att hans möjligheter att följa verksamheten i stort samt att biträda riksbankschefen därigenom icke äventyras. En sådan anordning synes kunna åstadkommas genom att frångå sektionsindelningen. Det torde i detta sammanhang även böra framhållas, att de engagement vid sidan av riksbanksarbetet, som vice riksbankschefen enligt vad fullmäktige framhållit i sin förenämnda skrivelse till bankoutskottet den 11 november 1948 ansetts böra anförtros, numera kunnat nedbringas till sin omfattning. Sålunda kan nämnas, att vice riksbankschefen bland annat befriats från uppdraget att vara chef för valutakontoret. Vice riksbankschefen har därigenom erhållit möjlighet att ägna mera tid åt det löpande riksbanksarbetet.

Nu anförda synpunkter synas bliva erforderligt beaktade, om vice riksbankschefen instruktionsenligt åläggas ansvaret och ledningen i fråga om de arbetsuppgifter, som handläggas inom valutagruppen, statistikgruppen och fondexpeditionen. Därjämte synas även ärenden rörande allmänna kreditmarknadsfrågor böra sortera under vice riksbankschefen. Slutligen torde lämpligen frågor, som beröra den allmänna personalpolitiken, liksom organisatoriska frågor av större betydelse böra handhavas av vice riksbankschefen.

En avvägning av vice riksbankschefens arbetsuppgifter i fråga om den löpande verksamheten på sätt nu skisserats torde vara ägnad att verkamt bidra till att giva vice riksbankschefen den centrala ställning inom organisationen, som varit avsikten med befattningens inrättande, utan att samtidigt svårigheter skapas för honom att följa arbetet inom banken i övrigt.

3) Under förutsättning att vice riksbankschefen på sätt här ifrågasatts övertager den direkta ledningen av viss del av det löpande arbetet, torde den övriga verksamheten lämpligen kunna uppdelas på *två bankdirektörer*. Genom det ifrågasatta arrangemanget beträffande vice riksbankschefen skulle de motiv, som lågo till grund för inrättandet av den tredje bankdirektörsbefattningen, väsentligt förlora i styrka. Den ökning i arbetsbelastningen för de båda andra bankdirektörerna, som det oaktag skulle kunna väntas inträda, torde kunna motvägas genom en ökad de-

centralisering av arbetsuppgifterna, vilken även av andra skäl ter sig motiverad och önskvärd. Det må i detta sammanhang anmärkas, att genomförandet av en minskning av antalet bankdirektörstjänster från tre till två underlättas därigenom, att en av de nuvarande bankdirektörerna kommer att lämna sin befattning i banken den 1 nästkommande april för att övergå till annan verksamhet.

Ledningen av den verksamhet, som icke enligt vad ovan föreslagits bör omhänderväras av vice riksbankschefen, torde lämpligen böra fördelas mellan de båda bankdirektörerna efter i huvudsak följande riktlinjer.

a) *Den ene bankdirektören* torde böra handhåva ledningen av den verksamhet, som för närvarande inrymmes under sektion I, sålunda bankexpeditionsavdelningen, kontorscentralen och valvsavdelningen. Såsom tidigare påpekats äro de ärenden, som handläggas inom utrikesavdelningen, i betydande utsträckning att hänföra under begreppet allmän bankverksamhet. Det synes därför riktigt att inordna även denna avdelning under samma bankdirektör, som därigenom anförtros ledningen av en i stort sett enhetlig grupp av ärenden.

I den verksamhet, som sålunda skulle komma att underordnas den här ifrågakommande bankdirektören, är den övervägande delen av bankens personal sysselsatt. Löpande personal- och organisationsärenden komma på grund härav att till huvudsaklig del beröra denne tjänstemans verksamhetsområde. Av praktiska skäl synes därför organisations- och personalkontoret formellt böra underordnas honom. Ärenden av hithörande slag äro nämligen delvis så intimt förknippade med den praktiska verksamheten, att den befattningshavare, som ansvarar för denna verksamhet, knappast kan undgå att i viss utsträckning ägna sig åt de löpande personal- och organisationsärendena, även om dessa formellt inrangeras under annan chefstjänsteman. Genom att underställa dessa ärenden den befattningshavare, som ansvarar för ledningen av den praktiska verksamheten, synes man kunna undvika onödigt dubbelarbete.

Det kan möjligen synas som om denne bankdirektör skulle erhålla en alltför betungande arbetsbörda. Enligt förslaget skulle han utöva chefskapet över fyra avdelningar, varjämte organisations- och personalkontoret skulle formellt underställas honom. Det bör emellertid framhållas, att valvsavdelningen enligt vad erfarenheten visat praktiskt taget icke medför något arbete för de högre chefstjänstemännen. Ett uttryck härför är även, att befattningen som avdelningschef å denna avdelning sedan en längre tid hållits vakant. Det torde också vara att förvänta, att den översyn av riksbankens organisation, som fullmäktige uppdragit åt särskild utredningsman att verkställa, kommer att utmyнна i ett förslag, att avdelningen i fråga skall omändras till en arbetsgrupp och organisatoriskt inrangeras under annan avdelning, sannolikt bankexpeditionsavdelningen. Vad angår den här ifrågakommande bankdirektörens arbetsuppgifter beträffande ledningen av organisations- och personalkontoret må erinras om att vice riksbankschefen enligt vad ovan föreslagits skall handlägga frågor, som beröra den allmänna personalpolitiken, liksom organisatoriska frågor av större betydelse. De löpande personal- och organisationsfrågorna torde därjämte i icke ringa utsträckning kunna handläggas direkt av chefen för organisations- och personalkontoret, i förekommande fall i samråd med berörda avdelningschefer.

b) *Den andre bankdirektören* skulle sålunda handhava ledningen beträffande övriga arbetsuppgifter i banken. Han kommer enligt detta förslag att utöva chefskapet över direktionsexpeditionen, bokföringscentralen, ombudsmansexpeditionen, intendenturkontoret och vaktkontoret. Hans arbetsuppgifter komma alltså i stort sett att sammanfalla med vad som för närvarande hänföres under begreppet administrativa och interna ärenden med undantag av personal- och organisationsfrågor. Att ansvaret för sistnämnda frågor enligt förslaget lagts på andra chefstjänstemän medför påtagliga fördelar även med avseende å avvägningen av de arbetsuppgifter, som böra ankomma på nu ifrågavarande befattningshavare. Den bankdirektör, som handhar ledningen i fråga om administrativa och interna ärenden, fungerar såsom tidigare framhållits även som ledamot i industristyrelsen. Arrangemanget är i och för sig praktiskt och välmotiverat, eftersom arbetsuppgifterna i industristyrelsen i viss utsträckning äro av liknande natur som inom det verksamhetsområde, befattningshavaren har att svara för inom bankens löpande ledning. Arbetet inom industristyrelsen har emellertid de senaste åren undergått en väsentlig ökning, till följd varav ledamotskapet i styrelsen blivit avsevärt mera betungande för denne befattningshavare än som från början kunde förutses. Redan av denna anledning ter det sig motiverat med en viss lättnad i den arbetsbörda, som åvilar honom med avseende å verksamheten inom banken. Därtill kommer, att det framstår som önskvärt att bereda denne befattningshavare i egenskap av bankens chefsjurist mera tid för utredningsarbete m. m. inom banken än vad som med nuvarande arbetsfördelning varit möjligt.

Ställföreträdande sektionschefer. — Direktionssuppleanter.

Enligt nu gällande bestämmelser äga fullmäktige utse bankkommissarie till ställföreträdande sektionschef. Även vid ett frångående av sektionsindelningen kvarstår givetvis behovet av dylika ställföreträdare. Fullmäktige böra därför även i fortsättningen hava möjlighet att utse sådana ersättare, vilka — eftersom begreppet sektionschef försvinner — lämpligen synas böra benämnas direktionssuppleanter.

I fråga om innebörden av direktionssuppleants åligganden torde böra understrykas, att uppdraget av praktiska skäl icke nödvändigtvis bör förknippas med skyldighet att fungera som ersättare för viss direktion-ledamot. Med hänsyn till arbetsbelastning och andra omständigheter kan det under kortare eller längre perioder vara mera motiverat att exempelvis uppdraga åt två suppleanter att — envar inom visst område — fungera som ersättare för en och samma bankdirektör. Å andra sidan kunna förhållandena vara sådana, att skäl föreligga att uppdraga åt en suppleant att fungera som ställföreträdare för två direktion-ledamöter vid förfall för endera av dem. Vad ovan anförts beträffande de högsta tjänstemännen i fråga om möjligheterna till en smidig fördelning av arbetsuppgifterna allt efter växlande omständigheter gäller med andra ord även med avseende å direktionssuppleanterna. Det torde därför böra ankomma på fullmäktige att instruktionsvägen närmare reglera även dessa funktionärers arbetsuppgifter.

Direktionens sammansättning och uppgifter.

Såsom tidigare anmärkts består direktionen enligt gällande bestämmelser av riksbankschefen, vice riksbankschefen, deputeraden, jourhavande fullmäktigen samt den sektionschef, till vars verksamhetsområde det ärendet hör, som föreligger till bedömande. Fullmäktige äga därjämte föreskriva, att vid behandling av visst ärende eller viss grupp av ärenden samtliga sektionschefer skola delta. Riksbankschefen, eller vid förfall för honom vice riksbankschefen, är ordförande i direktionen. Den är beslutför, när minst tre ledamöter, bland dem deputeraden eller jourhavande fullmäktigen, äro närvarande.

Beträffande frågan om direktionens sammansättning torde det få anses ligga i sakens natur, att såväl riksbankschefen som vice riksbankschefen bör ingå i densamma som ordinarie ledamöter. Med hänsyn till de synpunkter, som så sent som 1943 gjorde sig gällande i fråga om fullmäktiges och därmed riksdagens inflytande i direktionen, synes anledning icke heller nu föreligga att till omprövning upptaga frågan om fullmäktiges representation i direktionen via ledamöter, som jämväl äro riksdagsmän. Det synes slutligen även klart, att den bankdirektör, inom vars verksamhetsområde till prövning föreliggande ärende hör, bör ingå som ledamot av direktionen.

Även om skäl i och för sig kunde anses föreligga att söka minska antalet ledamöter i direktionen, synes, som torde framgå av det nyss anförda, möjlighet därtill knappast föreligga.

Beträffande *direktionens arbetsuppgifter* må till en början anmärkas, att fullmäktige enligt bankreglementet äga uppdraga åt direktionen »att enligt fullmäktiges bestämmande förbereda ärenden, som skola handläggas av fullmäktige, tillse utförandet av fullmäktiges beslut, utöva tillsyn över göromålen inom banken, verkställa köp och försäljning av utländska valutor, pröva utlåningsärenden samt handhava den löpande förvaltningen i övrigt».

Med stöd av detta stadgande ha direktionens arbetsuppgifter i huvudsak reglerats genom en av fullmäktige den 29 december 1943 godkänd instruktion.

Vid en omprövning av de arbetsuppgifter, som lämpligen böra åvila direktionen, synas i främsta rummet två synpunkter böra vara vägledande.

Å ena sidan torde böra undersökas, huruvida icke ytterligare en del av de ärenden, som för närvarande prövas av direktionen, kunna delegeras till avgörande efter fastställda principer av vederbörande direktionsledamot efter föredragning av avdelningschefen respektive gruppchefen. Med hänsyn till de kvalifikationer och den ställning i banken, ifrågavarande befattningshavare innehava, synas förutsättningar föreligga för en dylik decentralisering. Det skulle därvid givetvis åligga vederbörande befattningshavare att fortlöpande orientera direktionen om beslut, som fattats med stöd av dylikt bemyndigande, liksom även om övriga förhållanden av vikt inom befattningshavarens verksamhetsområde. Direktionen skulle därigenom få möjlighet att i stort följa bankens hela verksamhet och lämna de direktiv, som kunna befinnas påkallade. Denna synpunkt har även kommit till uttryck i utkastet till instruktion för här ifrågavarande tjänstemän. Då emellertid denna sida av spörsmålet — en eventuell ytterligare decentralisering av beslutanderätten — närmast torde få anses beröra frågor, som komma under bedömande i samband med den översyn av riks-

bankens personalorganisation samt rationaliseringen och effektiviseringen av riksbanksverksamheten, som omfattas av det av fullmäktige till särskild utredningsman lämnade uppdraget, torde anledning saknas att i detta sammanhang närmare ingå därpå.

Å andra sidan torde böra övervägas, om icke vissa av de ärenden, som för närvarande handläggas av fullmäktige, lämpligen kunna delegeras till direktionen. Men hänsyn till den starka representation fullmäktige ha i direktionen — med tre fullmäktige och en suppleant som ordinarie ledamöter — torde några principiella invändningar knappast kunna resas mot att ytterligare ärenden av icke alltför betydelsefull natur överlämnas till direktionens avgörande. Därigenom skulle fullmäktige erhålla en önskvärd minskning i sin arbetsbelastning och möjlighet att ägna mera tid åt de för riksbankens huvuduppgifter viktigare frågorna, varjämte direktionen skulle tillföras arbetsuppgifter, som bättre svara mot dess sammanställning.

Det torde sålunda föreligga skäl att företaga en närmare översyn av arbetsfördelningen mellan fullmäktige och direktionen. Som exempel på ärenden, som utan betänkligheter borde kunna överlämnas till direktionens prövning, må nämnas befodringsfrågor inom extra ordinarie-grader, som sammanhånga med den inom banken tillämpade reglerade befodringsgången. Hinder synas heller icke möta att låta direktionen pröva ärenden rörande tjänstledighet, även då fråga uppkommer om avlöning under ledighet för studier. Likaså torde direktionen kunna få pröva frågor om rätt för tjänsteman att med sin tjänst förena uppdrag utom banken. Limiterna för reparations- och underhållsarbeten, som direktionen äger besluta om, torde kunna fördubblas och sålunda fastställas till 60 000 kronor vid huvudkontoret och 10 000 kronor vid avdelningskontor. Samma kostnadsgränser skulle gälla i fråga om anskaffande och underhåll av inventarier vid huvudkontoret och avdelningskontoren.

Den närmare översyn av arbetsfördelningen mellan fullmäktige och direktionen, som enligt vad ovan framhållits synes motiverad, torde giva till resultat, att ytterligare ärenden kunna överlämnas till direktionens prövning. Då emellertid en dylik grundligare översyn lämpligen synes böra anstå i avvaktan på slutförandet av den översyn i rationaliserings- och effektiviseringssyfte, som anförtrotts åt den särskilt utsedde utredningsmannen, torde en utvidgning av direktionens befogenheter för närvarande böra begränsas till de ärenden, som nyss angivits. I anslutning därtill böra givetvis även vidtagas de formella justeringar i instruktionens text, som föranledas av i denna promemoria förut framlagda förslag. Vidare torde i detta sammanhang frågan om direktionens sammanträdesfrekvens böra uppmärksammas. I nu gällande instruktion intagen bestämmelse, att »direktionen bör sammanträda varje söckendag», har föranlett viss tvekan, om sammanträde icke lämpligen skulle kunna inställas, då till behandling föreligger endast ett eller annat mindre viktigt ärende, som utan olägenhet kan uppskjutas till påföljande söckendag. Möjlighet att i sådant fall inställa sammanträde bör uppenbarligen finnas. Det må erinras om att bankoutskottet vid behandlingen av det ovan omförmälda omorganisationsförslaget beträffande denna fråga uttalade, att direktionen *i regel* borde sammanträda varje söckendag. Detta uttalande synes väl förenligt med att sammanträde inställas för det fall, som nyss berörts. För att undanröja oklarheten på denna punkt torde viss justering böra vidtagas

i instruktionen. Det synes slutligen lämpligt att de bemyndiganden, som fullmäktige efter den nu gällande instruktionens godkännande lämnat direktionen beträffande avskrivning eller befrielse i fråga om vissa lån, inarbetas i instruktionen. Det må sålunda erinras om att fullmäktige genom beslut den 16 augusti 1946 uppdragit åt direktionen att pröva uppkommande frågor om befrielse eller avskrivning i fråga om bosättningslån, dock med den begränsningen, att ärenden, som direktionen finner tveksamma, böra hänskjutas till fullmäktiges avgörande. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 24 mars 1949 bemyndigat riksbanken att beträffande egnahems-lån och övriga lån, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1948 överflyttats till riksbanken från egnahemsorganen och hushållningssällskapen — utom såvitt avser premielån till egnahemslåntagare samt statslån till låneförmedlare — efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall biträda ackord i eller utom gäldenärs eller löftesmans konkurs ävensom eljest vid gäldenärs eller löftesmans obestånd helt eller delvis eftergiva långivarens rätt, ha vidare fullmäktige genom beslut den 4 augusti 1949 uppdragit åt direktionen att fatta beslut i dylika ärenden.

Det torde slutligen böra annärkas, att ett genomförande av de förslag, som framlagts i det föregående, i vissa avseenden förutsätter smärre formella ändringar i bankoreglementet och avlöningsreglementet för riksdagens verk. I den mån förslagen vinna fullmäktiges gillande, torde därför för vederbörligt iakttagande underrättelse böra lämnas den kommitté, som enligt fullmäktiges beslut den 15 december 1949 erhållit uppdrag att omarbete riksbankslagen m. fl. författningar.
